

PRZEZ ROMANTYCZNĄ DOLINĘ

Posted on 29 lipca 2025



Każdy kto spędza wakacje w Karkonoszach czy Górach Izerskich może połączyć taki wyjazd ze zwiedzaniem. Dolina Pałaców i Ogrodów to ponad 20 zabytkowych obiektów otoczonych zjawiskowymi parkami. Jedne takie miejsce w Europie Środkowej.

Mówi się czasem, że to polska dolina Loary. Nawet jeśli to tylko zabieg marketingowy to porównanie jest trafne, bo mówimy o obszarze położonym w malowniczej dolinie rzeki Bóbr i do tego pełnym efektownych zabytków. Tyle że Dolina Pałaców i Ogrodów, jak nazwano Park Kulturowy Kotliny Jeleniogórskiej, jest zdecydowanie bardziej kameralna. Francuska atrakcja wymaga wielodniowej wyprawy (nie licząc dojazdu, a z Polski to ponad 1,5 kilometrów). Zabytki położone w Kotlinie Jeleniogórskiej można zwiedzić w kilkanaście godzin. I to nie tylko samochodem. W regionie znajdziemy doskonale rozwiniętą sieć ścieżek rowerowych, w tym liczącą ponad sto kilometrów Obwodnicę Jeleniogórską, dzięki której można bezpiecznie i komfortowo dotrzeć do większości zabytkowych obiektów. Zwłaszcza, że są one położone na stosunkowo niewielkim obszarze ograniczonym pasmami górskimi. Od północy są to Góry Kaczawskie, od południa Karkonosze, od zachodu Góry Izerskie, a od wschodu Rudawy Janowickie. Z położonego na zachodnim krańcu doliny Pakoszowa do położonych na wschodzie Karpnik jest niewiele ponad 20 kilometrów, zaś z północy na południe, z Dąbrowicy do Kowar niespełna 15 kilometrów. Przy takich odległościach tylko od wytrwałości turysty zależy czy rozłoży zwiedzanie na dwa, trzy czy cztery dni. Pośpiech jednak odradzamy. Warto rozkoszować się tutejszymi widokami. To z ich powodu w XIX wieku ściągały tu berlińskie elity, które budowały w tej okolicy swoje rezydencje. Przed 14 laty, ze względu na wysoki poziom artystyczny i wartości historyczne, „Pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej” wpisano na prestiżową listę pomników historii. Znalazło się na niej 11 najcenniejszych obiektów, wszystkie pochodzą z epoki, gdy rezydowali tu królowie z dynastii Hohenzollernów.

Więcej: [Pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej - zabytek.pl](https://zabytek.pl)



Pałace i parki Kotliny Jeleniogórskiej, Zespół pałacowo-parkowy w Wojanowie, stan z 2023 r., fot. Maciej Jabłoński F11, zb. NID

Kotlina Jeleniogórska to typowy rejon pogranicza, który wielokrotnie zmieniał przynależność państwową. W średniowieczu rządili tu Piastowie śląscy, spośród których w historii szczególnie zapisał się książę Bolko II. To on zbudował zamek Chojnik, położony na obrzeżach Jeleniej Góry. W Dolinie Pałaców i Ogrodów znajdziemy zresztą kilka, wartych obejrzenia, obiektów wzniesionych w wiekach średnich przez miejscowych możnowładców. Są to jednak, niestety, wyłącznie ruiny. Większość została zniszczona w wieku XVII, co miało, mniej lub bardziej bezpośredni, związek z wojną trzydziestoletnią. Zamki położone są w bardzo malowniczych miejscach, na wzgórzach, często nad rzeką. Rozciągają się z nich piękne widoki nie tylko na Kotlinę Jeleniogórską, ale też na Karkonosze. Bodaj najbardziej efektowne panoramy można zobaczyć z Chojnika, który w wieku XX został częściowo zrekonstruowany. Warto też odwiedzić znajdujące się w pobliżu ruiny zamku Bolców (koło Janowic Wielkich), Sokolec (na Krzyżnej Górze), Rybnica i Niesytno (koło Bolkowa). W tym ostatnim wypadku teren obiektu jest zamknięty, jako że trwają tam prace rekonstrukcyjne. Wstęp do niektórych obiektów jest wolny (a jeśli są opłaty, to niewygórowane), a w Bolczowie jest nawet miejsce, gdzie turyści mogą urządzić pikniki.

Po wygaśnięciu dynastii Piastów śląskich, region przez kilka stuleci należał do monarchii habsburskiej, a w połowie wieku XVIII znalazł się we władaniu pruskim. W latach 1784-1785 na dwóch przeciwległych krańcach Kotliny Jeleniogórskiej swoje rezydencje zaczęli wznosić miejscowi arystokraci. W Cieplicach (czyli na zachodzie) książę Johann Nepomucen Schaffgotsch zaczął budować monumentalny pałac w stylu późnobarokowym. Otoczono go ogrodem, który z biegiem lat stał się współczesnym Parkiem Zdrojowym. W tym samym czasie, na wschodnim krańcu dzisiejszej Doliny Pałaców i Ogrodów, w Bukowcu majątek kupił hrabia Fryderyk Wilhelm von Reden. Jego najważniejszym dziełem stał się romantyczny park. Pierwszy w regionie. To właśnie von Redenowie

zainspirowali innych arystokratów, by tworzyli kolejne ogrody w tym stylu. Zwykle są to założenia bardzo rozległe, obejmujące pola, lasy i łąki, a także architekturę inspirowaną starożytnością i średniowieczem. Przepiękny, zrewitalizowany niedawno, park w Bukowcu jest tego wręcz podręcznikowym przykładem. Znajdziemy tam belweder z kolumnowym portykiem, pseudogotyckie mauzoleum, a nawet ruiny amfiteatru. Wszystko co może wywoływać nastrój zadumy i tajemniczości.



Pałace i parki Kotliny Jeleniogórskiej, Zespół pałacowo-parkowy w Stanisławowie Górnym, stan z 2023 r., fot. Maciej Jabłoński F11, zb. NID

Koniec wieku XVIII to rozkwit niemieckiego romantyzmu, a tak się złożyło, że dla najważniejszych ówczesnych artystów to właśnie ten region był jego esencją. Gościł tu Johann Wolfgang Goethe, autor najważniejszych dzieł epoki. Zaś Caspar David Friedrich, którego obrazy są najważniejszymi świadectwami romantyzmu w niemieckim malarstwie, swoje najgłośniejsze dzieła stworzył właśnie w Karkonoszach. Dlaczego? Pomijając oczywiste walory krajobrazowe był jeszcze jeden powód. Otóż, były to w owym czasie najwyższe góry królestwa Prus, nazywane z tego powodu Olbrzymimi. To sprawiło, że w końcu również władca Fryderyk Wilhelm III postanowił nabyć tu rezydencję – pałac w Mysłakowicach. Kotlina Jeleniogórska stała się dzięki temu letnim salonem Berlina. Po wybudowaniu i modernizacji kolei ze stolicy można tu było dotrzeć pociągiem w niewiele ponad trzy godziny. W kolejnych dekadach swoje rezydencje, zwykle otoczone romantycznymi parkami, wznosiły kolejne rody arystokratyczne. Czasem zdarzało się, jak w przypadku Karpnik, powstawały one z wykorzystaniem elementów architektury średniowiecznej. Pałace budowano m.in. w Wojanowie, Wojanowie-Bobrowie, Ciszycy, Łomnicy, Stanisławowie Górnym, dwa wzniesiono we wspomnianych wyżej Karpnikach, a kilka innych na obrzeżach dzisiejszej Jeleniej Góry. Przebudowywano i remontowano również obiekty starsze np. w Dąbrowicy, Komarnie, Mniszkowie, Miłkowie czy Radomierzu. Ponieważ powstawały na bazie architektury z różnych epok, znajdziemy tu przekrój

stylistyczny od gotyku przez barok do klasycyzmu.



Pałace i parki Kotliny Jeleniogórskiej, Zespół pałacowo-parkowy w Łomnicy, stan z 2023 r., fot. Maciej Jabłoński F11, zb. NID

XIX stulecie było prawdziwym złotym wiekiem tego regionu, który odwiedzili wtedy m.in. prezydent USA John Quincy Adams, Fryderyk Chopin czy Izabela Czarotorska. Ta ostatnia, której zawdzięczamy m.in. początki kolekcji muzeum w Krakowie, zanotowała w swoich wspomnieniach:

„przyroda tu piękna, położenie zachwycające. Nic nie zostało zepsute i wszystko, co jest dziełem ręki ludzkiej, zdaje się być dziełem natury”.

Na marginesie warto dodać, że majątek w okolicy kupili również polscy arystokraci – Radziwiłłowie z linii poznańskiej. Z I i II wojny światowej pałace oraz parki wyszły w zasadzie nietknięte. Dzieło zniszczenia dokonało się w czasach komunizmu. Zaczęło się od grabieży i podpaleń Armii Czerwonej, a przez kolejne dekady użytkowania przez PGR-y obiekty popadały w coraz większą ruinę. Dopiero pod koniec XX wieku na większą skalę zaczęto remontować zabytkowe budynki i rewitalizować parki. Robiły to zarówno władze samorządowe, jak i nowi prywatni właściciele (ciekawostką jest, że pałac w Łomnicy kupili von Kuestlerowie do których kiedyś

należał).

Poza jeleniogórskim Paulinum żaden z romantycznych pałaców nie posiada oryginalnego wyposażenia. Pozostałe wnętrza trzeba było rekonstruować. Jednak znacząca większość parków i pałaców odzyskała w ostatnich latach dawnych blask. W jednych mieszczą się rozmaite instytucje: w Mysłakowicach szkoła podstawowa, w Cieplicach filia Politechniki Wrocławskiej, w Bukowcu Związek Gmin Karkonoskich, w Janowicach dom pomocy społecznej, a w Sobieszowie siedziba parku narodowego. W kilku pałacach działają hotele i restauracje, których właściciele zadbali o atrakcyjne, stylizowane wnętrza. Tak właśnie jest w Karpnikach, Łomnicy czy Wojanowie. Niestety, niektóre z historycznych obiektów wciąż czekają na inwestorów, którzy przeprowadziliby szerszej zakrojone remonty.



Pałace i parki Kotliny Jeleniogórskiej, Zespół pałacowo-parkowy w Karpnikach, stan z 2023 r., fot. Maciej Jabłoński F11, zb. NID

Znaczącą większość pałaców i zabytkowych parków można zwiedzać bezpłatnie, choć niektóre tylko w godzinach pracy znajdujących się w nich instytucji. Kilka obiektów wciąż jest w trakcie prac restauratorskich, ale i tych które są dostępne wystarczy na fascynującą wyprawę w przeszłość malowniczej Doliny Pałaców i Ogrodów.

Więcej informacji na stronie zabytek.pl. **Zachęcamy do odwiedzania!**

